

Beskæftigelsen blandt personer med nedsat syn

En alt for stor andel af folk med nedsat syn¹ befinder sig stadig udenfor arbejdsmarkedet. Dette notat viser, på baggrund af nye og unikke tal om beskæftigelsessituationen for hele gruppen af personer med nedsat syn, at der er et stort uudnyttet potentiale i, at flere personer med nedsat syn finder fodfæste på et arbejdsmarked, der har brug for flere hænder.

Rådgivningsfirmaet COWI viste med rapporten *Samfundsøkonomiske gevinster ved flere med handicap i beskæftigelse* fra 2021, der blev udarbejdet for Det centrale handicapråd, at der er et meget stort potentiale i at øge beskæftigelsen for mennesker med handicap. Rapporten konkluderer, at hvis blot 1 % af gruppen flyttes fra førtidspension til fleksjob, så vinder samfundet 3,9 mia. kr. over de næste 10 år. Denne gevinst stiger til 13,9 mia. kr., hvis mennesker med handicap kommer i ordinær beskæftigelse².

Om undersøgelsen

IBOS har i samarbejde med Danmarks Statistik, Dansk Blindesamfund og Nota (bibliotek for personer med syns- og læsehandicap) for første gang skabt statistisk viden, der er repræsentativ for hele gruppen af personer med både nedsat syn og blindhed (herefter "personer med nedsat syn").

Undersøgelsen er baseret på registeroplysninger fra Danmarks Statistik, der omfatter over 15.000 personer med nedsat syn, som er identificeret ved hjælp af CPR-numre fra Dansk Blindesamfund og Nota. Undersøgelsen følger samme tilgang til at identificere personer med blindhed som tidligere undersøgelser fra VIVE og SFI, som dog kun har omfattet Dansk Blindesamfunds medlemmer. Denne undersøgelse er bredere, da den ligeledes omfatter personer, der er indmeldt i Nota pba. nedsat syn, hvilket betyder, at der også indgår personer, som er indmeldt i Nota pba. nedsat syn, uden at de er medlem af Dansk Blindesamfund. Det medfører, at der her også indgår personer med mindre synshandicaps end fordret i Dansk Blindesamfunds medlemskriterier. Registeroplysningerne giver således et dækkende billede af hele gruppen af personer med nedsat syn. Procentangivelser er beregnet uden personer, der er udgået på grund af diskreteringshensyn³.

Om notatet

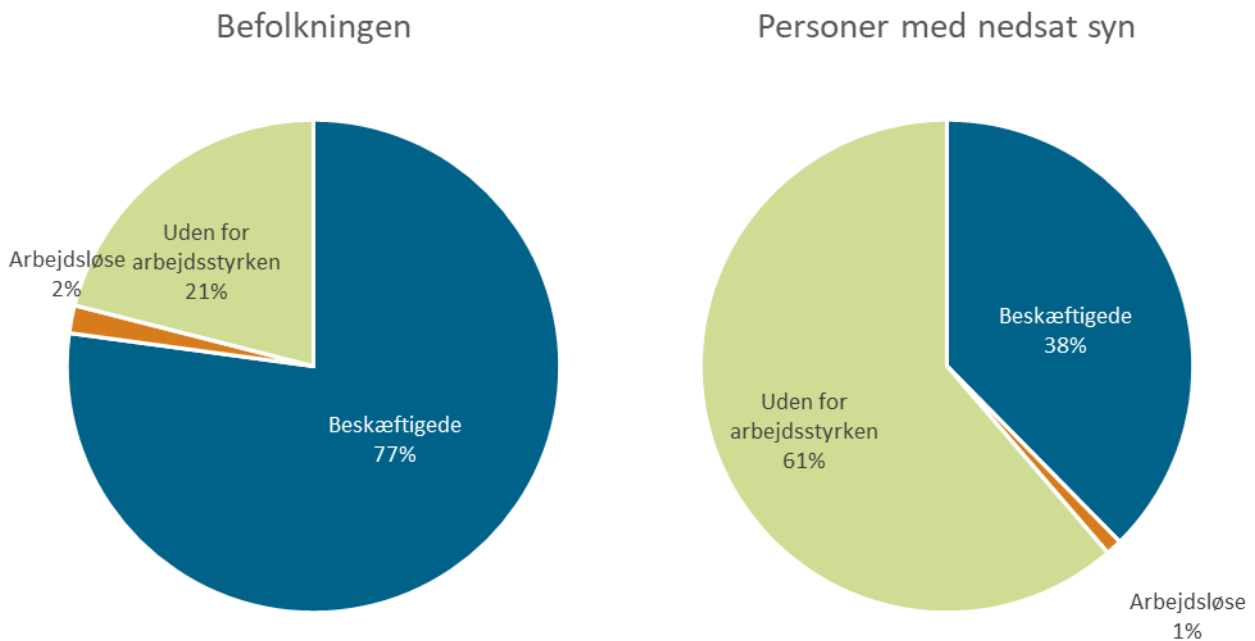
I notatet fremgår beskæftigelsestal for personer med nedsat syn i den erhvervsdygtige alder samt for forskellige aldersafgrænsninger. Statustidspunktet er sidste uge af november 2021. Notatet indeholder desuden beskrivelser af forsørgelsesgrundlaget for personer med nedsat syn, som i 2020 var udenfor arbejdsstyrken. Alle data fra figurer er gengivet i tabeller i bilag.

Endelig peger notatet på tre anbefalinger til, hvordan beskæftigelsen blandt personer med nedsat syn kan løftes.

Halvt så mange med nedsat syn er i arbejde

Selvom mange personer med nedsat syn har ressourcer, der kan bruges på et arbejdsmarked, som mangler hænder, står et flertal af gruppen udenfor arbejdsstyrken. Kun 38 % i den erhvervsdygtige alder (16-64 år) er i beskæftigelse mod 77 % af den samlede befolkning. Andelen af personer med nedsat syn, der står udenfor arbejdsstyrken, er 61 %. For den samlede befolkning er tilsvarende andel 21 %. Se figur 1 nedenfor samt [tabel 1 i bilaget](#).

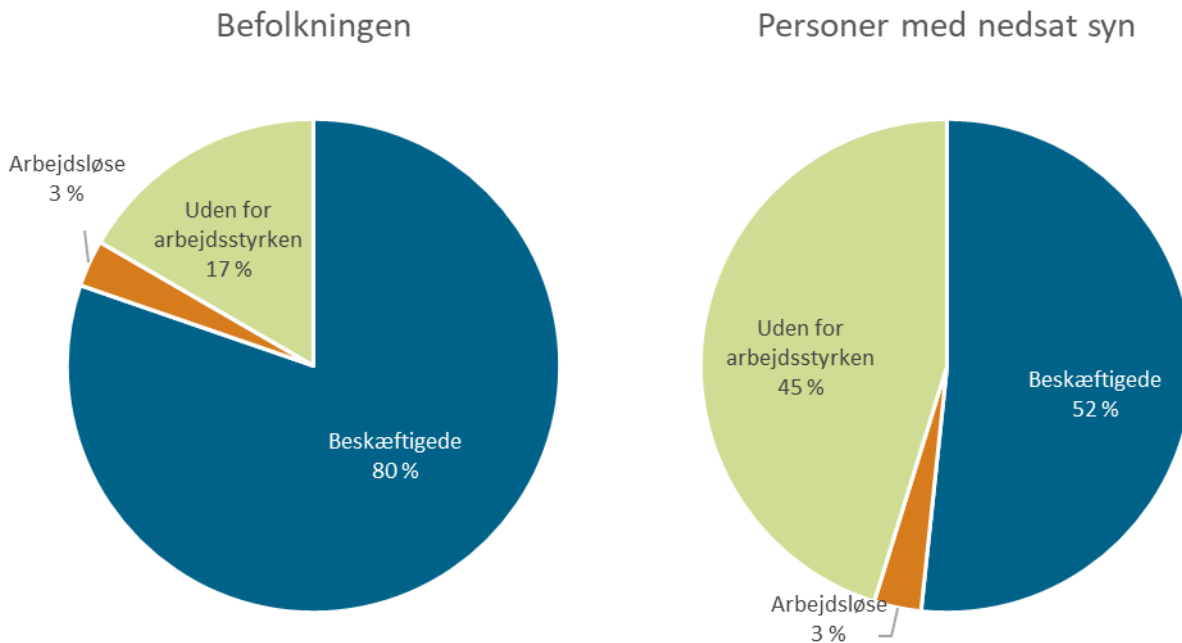
Figur 1. Beskæftigelsesstatus for personer i aldersgruppen 16-64 år. 2021. Personer tæller som beskæftigede, når de har lønindtægt i sidste uge af november. Arbejdsløse er bruttoledige⁴. N=3.659.694 (befolkningen) og 4.737 (nedsat syn). Hertil 120 med nedsat syn udgået pga. diskretionering Særtræk fra Danmarks Statistik for IBOS samt www.statistikbanken.dk/ras201. Tabel findes i bilaget.

I 2020 var mere end en tredjedel af personer med nedsat syn i den erhvervsdygtige alder på førtidspension.

Arbejdsløsheden for personer med nedsat syn er på niveau med resten af befolkningen, især når der tages højde for, at arbejdsløse her ikke omfatter arbejdssøgende, der er bevilliget fleksjob⁵. Derimod er der langt flere med nedsat syn, som befinder sig udenfor arbejdsstyrken, hvoraf de fleste modtager førtidspension.

Personer med nedsat syn får en dårligere start på arbejdsmarkedet

I 30-34-års alderen vil de fleste faggrupper være færdige med deres uddannelse og ved at etablere sig på arbejdsmarkedet. Selvom det er den aldersgruppe, hvor personer med nedsat syn klarer sig bedst på arbejdsmarkedet, er kun 51 % af dem i beskæftigelse. Det tilsvarende tal for hele befolkningen er 80 %. Se figur 2 herunder samt [tabel 2 i bilaget](#).

Figur 2. Beskæftigelsesstatus for personer i aldersgruppen 30-34 år. 2021. Personer tæller som beskæftigede, når de har lønindtægt i sidste uge af november. Arbejdsløse er bruttoledige⁴. Registerbaseret arbejdsmarkedsstatistik. N=377.328 (befolkningen) og 356 (blinde og svagsynede). Særtræk fra Danmarks Statistik for IBOS samt www.statistikbanken.dk/ras201. Tabel findes i bilaget.

Ligesom det er tilfældet for den brede gruppe af 16-64-årige, er bruttoledigheden for de 30-34-årige med nedsat syn på niveau med resten af befolkningen. Men markant flere personer med nedsat syn befinder sig udenfor arbejdsstyrken (45 % mod 17 %). En stor andel af de personer modtager førtidspension. Derudover er der også væsentligt flere studerende uden erhvervsindtægt, sygedagpengemodtagere og personer på kontanthjælp og ledighedsydelse blandt personer med nedsat syn.

Personer med nedsat syn oplever ikke højere arbejdsløshed end andre. Men markant flere står udenfor arbejdsstyrken.

Det tegner samlet et billede af, at der er et væsentligt uudnyttet potentiale i at unge med nedsat syn bliver bedre integreret på arbejdsmarkedet. Den ambition kan med fordel understøttes af en styrket fokus på at sikre, at flere personer med nedsat syn, får mellemlange og lange videregående uddannelser, da der er væsentligt højere beskæftigelse blandt personer med nedsat syn i disse uddannelsesgrupper (Se IBOS' notat *Personer med nedsat syn tabes i uddannelsessystemet* fra 2023).

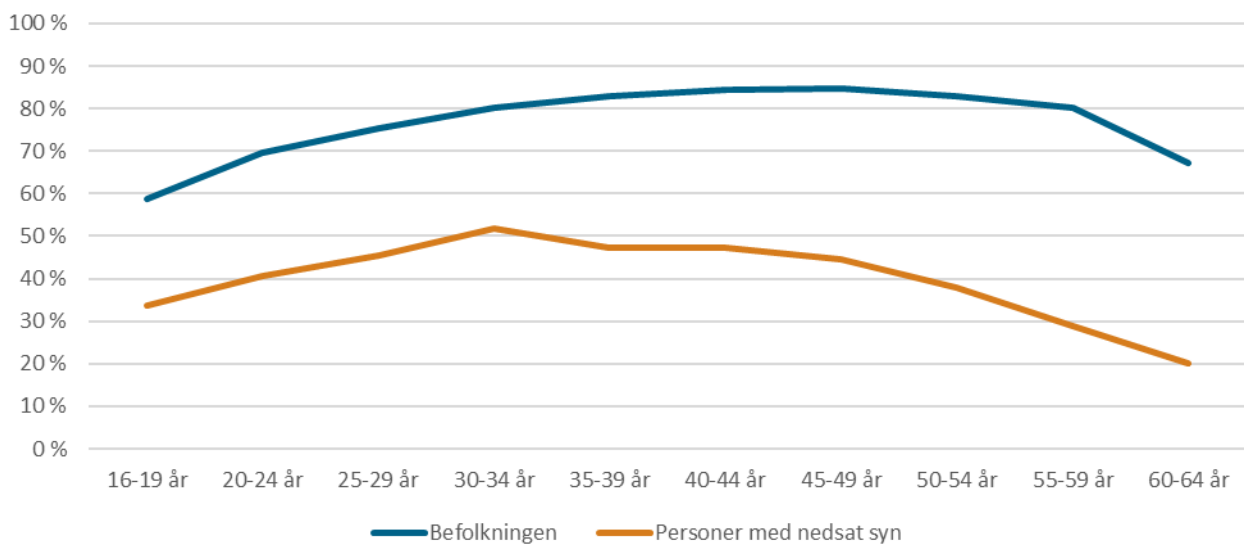
Derudover peger tallene på et behov for en øget indsats for at understøtte, at personer med nedsat syn får foden indenfor på arbejdsmarkedet. I den henseende er det centralt at sikre, at gruppen af personer med nedsat syn får adgang til og mulighed for at tilegne sig kompetencer, der kan hjælpe med at håndtere en synsnedsættelse i en jobsøgnings- og arbejdssituation. Se mere herom sidst i notatet.

Beskæftigelsen falder med alderen for personer med nedsat syn

Beskæftigelsen stiger generelt stigende for befolkningen, efterhånden som de bliver ældre, frem til midten af 40'erne. Det kan skyldes at de fleste på det tidspunkt i deres liv har færdiggjort deres uddannelse og at flere personer, der har været på kanten af arbejdsmarkedet, opnår en mere stabil beskæftigelsessituation. Det er generelt først i den sidste del af livet, at flere rammes af sygdom, går på førtidspension, efterløn eller på tidlig pension. For personer med nedsat syn topper beskæftigelsen derimod allerede i første del af 30'erne, hvor andelen lige når over 50 pct. Beskæftigelsen falder væsentligt fra 45-49-års-alderen. For den samlede befolkningen er det først 10 år senere, at beskæftigelsen begynder at falde væsentligt.

Beskæftigelsen topper allerede i første halvdel af 30'erne, når det gælder personer med nedsat syn. For andre stiger beskæftigelsen frem til midten af 40'erne.

I figur 3 herunder ([samt tabel 3 i bilaget](#)) ses beskæftigelsen, som den udvikler sig for henholdsvis personer med nedsat syn og for den samlede befolkning i aldersgruppen fra 16 til 64 år.

Figur 3. Beskæftigelsesstatus opdelt efter aldersgrupper år. 2021. Personer tæller som beskæftigede, når de har lønindtægt i sidste uge af november. Registerbaseret arbejdsmarkedsstatistik. N=3.659.694 (befolkningen) og 4.737 (nedsat syn). 120 udgået pga. diskretionering. Særtræk fra Danmarks Statistik for IBOS samt www.statistikbanken.dk/ras201. Tabel findes i bilaget.

En af årsagerne til at andelen af personer med nedsat syn, som er i beskæftigelse, begynder at dale markant før, det er tilfældet er for den samlede befolkning, kan være, at en række synshandicaps udvikler sig og forværres med alderen. Derudover kan det at leve med og håndtere et synshandicap på arbejdsmarkedet føre til en øget og tidligere nedslidning sammenlignet med personer med normalt syn.

Hvad kan man gøre for at forbedre mulighederne?

IBOS har mange års erfaring med at støtte personer med nedsat syns deltagelse på arbejdsmarkedet. IBOS har udviklet en praksis igennem projekterne *Ny praksis* og *Pre-Employment Program (P.E.P.)*, der har givet mulighed for at kortlægge nogle af forudsætningerne for, at personer med nedsat syn bliver i stand til at få og fastholde et arbejde⁶. Det er IBOS' erfaring, at beskæftigelse for personer med nedsat syn forudsætter:

Relevant faglighed: Ingen får et godt job uden relevant erfaring, uddannelse eller kompetencer. Men for personer med nedsat syn er det en forudsætning for overhovedet at få et arbejde, at man har en uddannelse, der efterspørges og passer til ens syn. I IBOS' notat fra august 2023 *Personer med nedsat syn tabes i uddannelsessystemet* fremgik det, at uddannelse har en væsentligt større positiv betydning for beskæftigelsen for personer med nedsat syn end for andre. Det er derfor afgørende, at studerende med nedsat syn sikres målrettet støtte, så de kan gennemføre deres uddannelse. Derudover vil mange personer, der mister synet, senere i livet have behov for at sadle om, så de kan finde ind i et erhverv, der er foreneligt med deres nedsatte syn. Her er der behov for at den enkelte modtager støtte til at kunne gennemføre en ny uddannelse, for eksempel under bestemmelserne om rehabilitering.

Mestring af livet med nedsat syn: Det kræver mange færdigheder at fungere i sin dagligdag og på sit job, når man har nedsat syn. Det kan for eksempel være ift. brug af computer og andre synskompenserende hjælpemidler. Desuden har man som alle andre brug for at kunne komme hen til sit arbejde og rundt på sin arbejdsplads, hvilket forudsætter færdigheder i f.eks. at kunne bruge en hvid stok eller at lære de relevante ruter til arbejdspladsen. Det er således afgørende, at alle med nedsat syn modtager den relevante individuelt afstemte rehabilitering, så jobsøgende med nedsat syn ikke snubler i manglende rehabilitering. Sådanne rehabiliteringsforløb tilbydes af landets kommunikationscentre og af IBOS.

Et afklaret jobperspektiv der forener syn og færdigheder: For at få fodfæste på arbejdsmarkedet er det en forudsætning, at den enkeltes kvalifikationer passer til arbejdspladsens behov. Derudover skal der tages hensyn til de individuelle behov og begrænsninger, som synshandicappet medfører. Det er en udfordring for mange personer med nedsat syn, at de mangler erhvervs erfaring. Herunder erfaring med at være i beskæftigelse med et synshandicap, så de er i stand til overbevisende at kunne formidle til deres kommende arbejdsgiver, hvordan de ved hjælp af de rette hjælpemidler kan løse deres opgaver. Tilsvarende mangler arbejdsgiverne erfaring med at tilpasse et job til en person med et synshandicap.

Der ligger et stort potentiale i at inddrage fagpersoner med indsigt i synshandicap i mødet mellem arbejdsgiver og personen med nedsat syn. I dag er det primært jobcentre, der deltager i disse møder, hvis der overhovedet er deltagelse af fagpersoner. Jobcentre har typisk ikke specialviden. Det bør derfor sikres, at hjælp og vejledning i tilpasningssituationer indhentes, og at eventuelle rehabiliteringsbehov kan iværksættes samtidig med at jobbet startes op. IBOS har i de seneste år med succes holdt kurser for jobsøgende med nedsat syn, hvor de klædes på til at formidle denne viden til arbejdsgiver, så arbejdsgiver oplever mødet som tillidsvækkende og med fokus på løsninger.

- **En målrettet indsats for uddannelse** for at sikre, at flere unge med nedsat syn færdiggør en uddannelse, samt øget brug af revalidering for personer, der har mistet synet senere i deres arbejdsliv
- **En målrettet indsats for rehabilitering**, så jobsøgende med nedsat syn er klædt bedre på til at klare synsmæssige udfordringer i jobbet
- **Individuel jobvejledning** fra en synsfaglig medarbejder med indsigt i arbejdsmarkedet, så personer med nedsat syn får støtte til at sætte ord på og målrette deres faglighed. Dette vil hjælpe arbejdsgivere til at forstå og håndtere ansættelse og fastholdelse af personer med nedsat syn.

Bilag

Table 1: Employment status for the age group 16-64 years. 2021. Answer to figure 1.

Beskæftigelsesstatus	Befolkningen	Personer med nedsat syn
Beskæftigede	77,15 %	37,62 %
Arbejdsløse	1,83 %	1,06 %
Uden for arbejdsstyrken	21,02 %	61,33 %

Table 2: Employment status for the age group 30-34 years. 2021. Answer to figure 2.

Beskæftigelsesstatus	Befolkningen	Personer med nedsat syn
Beskæftigede	80,29 %	51,69 %
Arbejdsløse	3,07 %	3,09 %
Uden for arbejdsstyrken	16,65 %	45,22 %

Table 3: Share of employment for age groups 16-64 years. 2021. Answer to figure 3.

Gruppe	16-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64
Befolkningen i %	58,62	69,64	75,43	80,29	82,79	84,57	84,75	82,92	80,10	67,22
Personer med nedsat syn i %	33,80	40,55	45,35	51,69	47,13	47,28	44,51	37,99	28,82	20,22

Table 4: Basis for detailed grouping for the age group 16-64 years. 2020⁷.

Socioøkonomisk gruppe	Befolkningen	Personer med nedsat syn
Beskæftigede	74,54 %	38,03 %
Arbejdsløse	3,15 %	1,67 %
Kontanthjælp (passiv)/integrationsydelse	1,96 %	3,18 %
Ledighedsydelse	0,42 %	1,69 %
Førtidspension	5,20 %	37,27 %
Studerende (uden erhvervsindtægt)	6,62 %	11,28 %
Barselsfravær fra ledighed	0,22 %	0,00 % ⁸
Feriedagpenge	0,00 %	0,00 % ⁴
Jobafklaringsforløb	0,32 %	0,48 %
Kursister	0,70 %	0,00 % ⁴
Vejledning og opkvalificering	0,29 %	0,84 %
Ressourceforløb	0,57 %	1,50 %
Revalidering	0,01 %	0,00 % ⁴
Støttet beskæftigelse uden løn	0,20 %	0,00 % ⁴
Sygefravær fra ledighed	0,90 %	1,36 %
Efterløøn, fleksydelse og anden pension	0,92 %	0,27 %
Øvrige uden for arbejdsstyrken.	3,97 %	2,38 %

Slutnoter

¹ Ordforklaring: Vi bruger betegnelsen personer med nedsat syn, som omfatter hele spektret fra betydelig nedsat syn til blindhed.

² Det centrale handicapråd 2021, *Samfundsøkonomiske gevinster ved flere med handicap i beskæftigelse*.
<https://dch.dk/nyheder/pressemeddelelse/ny-rapport-139-mia-samfundsøkonomisk-gevinst-ved-faa-6800-flere-mennesker>

³ Diskretioneringssyn handler om, at offentliggjorte registeroplysninger ikke må afsløre så små grupper, at enkeltpersoner ville kunne identificeres ud fra oplysningerne.

⁴ Se <https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/metode/ledighedsbegreber>

⁵ Arbejdsløshedstallet i den anvendte registerbaserede arbejdsmarkedsstatistik er baseret på bruttoledigheden (se www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/metode/ledighedsbegreber (23-10-2023)). Dette inkluderer dog ikke ledighedsydelse, som er den ydelse, arbejdsløse, der er godkendt til fleksjob, får i stedet for dagpenge. Disse indgår i gruppen "uden for arbejdsstyrken". Når der tages højde for dette, er arbejdsløshedsandelen ikke lavere end for resten af befolkningen.

⁶ Se evt. projektrapporterne på www.ibos.dk/index.php/viden/publikationer/ (27-10-2023).

⁷ Forsørgelsesgrundlag udspecificeret på det detaljerede niveau opdateres senere hos Danmarks Statistik end den overordnede opdeling, de øvrige tabeller baseres på. Derfor er data fra 2020 i stedet for 2021. N=3.643.760 (befolkningen) og 4.787 (nedsat syn). Hertil 7 med nedsat syn udgået pga. uoplyst forsørgelsesgrundlag og 63 med nedsat syn udgået pga. diskretionering.

⁸ Udgået pga. diskretionering.